

יום השואה

סיפורים ליום השואה

מדי שנה, בהתקרב יום הזיכרון לשואה ולגבורה, נערכת הפנימייה ובית הספר לטקסים ולעצרות. המושגים גדולים ובלתי נתפסים. החשיפה לתקשורת מציפה בעובדות ומראות. כיצד נביא את הנושא לקבוצת הילדים? ההתכנסות בקבוצה לקראת הטקסים, זו ההזדמנות להתאסף באווירה אינטימית ולהעלות את נושא הזיכרון באמצעות סיפור פרטי אחד שילדים יכולים להזדהות איתו. סיפור שראשיתו בתקופת אימה וסבל ובסופה הצלה ונחמה.

יותר ויותר סיפורים מתפרסמים. סיפורי עדויות מרתקים, סיפורי הצלה וסיפורים על ניסים מופלאים, שהחיים מזמנים לצד הסבל והאבל.

המזוודה / רבקה מגן

"רוחמק'ה! התעוררי! קומי מהר!" שמעתי את הקול המבוהל של אמא. פקחתי את העיניים בבת אחת. לצדי דלק נר, ואור חוור מלא את החדר. בחוץ שרר חושך כבד, ומרחוק נשמעו קולות נפץ עמומים. אמא הלבישה אותי במהירות במעיל הצמר הכחול, בשמלה האדומה, בגרביים הארוכים ובכובע, שסרגה לי סבתא.

אמא לקחה בידה מזוודת עץ כבדה, מלאה בגדים. בקושי הצליחה לסגור אותה. רועדת מהתרגשות רצתי לקחת את הבוכה מארון הצעצועים שלי.

"לא, רוחמק'ה, לא!" קראה אמא. "לוקחים רק את המזוודה הזאת! מוכרחים לשמור עליה היטב!" אמרה בדרך אל הדלת, "יש בה סוד כמוס. סוד שיחלץ אותנו מכל צרה!"

"גלי לי את הסוד!" בקשתי מאמא.

"לא עכשיו, רוחמקה, יבוא יום ותדעי!" ענתה אמא ושמה יד רועדת בידי. ביד השניה היא נשאה את המזוודה הכבדה. יצאנו אל הלילה החשוך והקר.

ברחוב התרוצצו אנשים, סוחבים כרים, כסתות, מזוודות וחבילות. הם התחברו כמונו לשיירה ארוכה שנעה במהירות קדימה, מחוץ לעיר.

פתאום שמענו זמזום מוזר. הזמזום הפך לרעש של מטוס ועוד מטוס. המון מטוסים. אמא ואני רצנו לעבר היער שבצד הדרך. כמעט נבלענו בתוכו, ואז שמעתי רעש אדיר. העולם הסתחרר, חשבתי שאני מרחפת... רגלי לא נשמעו לי, וערפל שחור ירד עלי. כשפקחתי עיניים שררה מסביב דממה. ריח של עשן כבד עמד באוויר. אמא ישבה על ידי. מסביב נראו אנשים שכאילו קפאו במקומם.

"נבהלת, רוחמקה", הסבירה אמא, "ועכשיו הכל בסדר. השיירה ממתינה ביער, עד שתחלוף הסכנה. אולי את רוצה לשחק במסרק שלי?" שאלה אמא והוציאה את המסרק עם האבנים הזוהרות, שהחזיק את הצמה הבהירה שלה.

שמחתי. אמא לא הרשתה לי עד כה לשחק במסרק שלה. עכשיו לקחתי את המסרק בעדינות וסרקתי את השיער שלי. אמא הביטה בי בחיוך, הניחה את ראשה על המזוודה ונרדמה מיד.

התבוננתי מסביב. ראיתי סנאי מטפס על העץ שממול. התקרבתי לעץ, אבל הסנאי כבר החליק למטה, רץ והתרחק. רצתי אחריו. לרגע הוא התבונן בי, ואני בו. אחר כך רצנו מעץ לעץ. פתאום, כשנדמה היה לי שאנחנו חברים, הוא נעלם, הסנאי. עמדתי לבדי בלב היער. שקט. רק ציוץ של ציפורים נשמע.

"אמא!" קראתי בקול לעזרה. ההד חזר אליי, ואיתו – רק ציוץ הציפורים.

לאן ארוץ? לימין, לשמאל? לא ידעתי. רצתי קדימה.

לעולם לא אמצא את אמא, חשבתי מבוהלת וקראתי לה. לשוא. פתאום ראיתי אותו. אדם זר שרוע לרוחב השביל. האיש הזה יעזור לי, נשמתי לרווחה. האיש ישן שינה עמוקה. התכופתי וביקשתי קודם בקול נמוך ואחר כך בצעקה גדולה, מטלטלת אותו בכוח: "התעורר, דוד! עזור לי, אני מחפשת את אמא שלי".

האיש המשיך לישון. "אתה דוד רע!" קראתי והמשכתי לרוץ, קוראת בכל כוחי, "ה-צ-י-ל-ו!"

הקריאה שלי הפריחה ציפורים מצמרות העצים, ורק כשחזרה השלווה ליער ונשימתי חזרה אליי, ראיתי מרחוק צללית של אשה עם מזוודה.

"אמא! אמא!" זעקתי ורצתי לקראתה.

אמא הניחה לרגע את המזוודה ומיד אספה אותי אליה. "מדוע נעלמת?" שאלה אמא וזרזה אותי לחזור לשיירה.

"רצייתי לשחק עם הסנאי!" הסברתי.

"היה לנו מזל, רוחמקה!" ספרה אמא. "אבדת בדרך את המסרק. מצאתי אותו על השביל, וכך הגעתי אליך".

ספרתי לאמא על מה שקרה לי ועל האיש ששכב שם, ביער. "למה לא התעורר הדוד?" שאלתי.

אמא הססה לרגע ולבסוף אמרה: "קדימה, קדימה, רוחמקה! אסור לנו לאחר. אסור שהשיירה תצא לדרך בלעדינו!"

אמא לא הסבירה לי, אבל לא עברו ימים רבים, והבנתי מדוע לא התעורר האיש בלב היער.

ימי הסתיו התחלפו בימי חורף, והשיירה – עדין בדרך. אני ואמא והמזוודה צעדנו רועדות מקור ומרעב. יום ועוד יום ושבוע וחודש.

הגיע האביב. העצים התכסו פרחים, ואנו עדין צועדות. הנעלים נקרעו, וסמרטוטים עבים כסו את הרגליים הפצועות שלנו.

הקיץ הגיע, ועדין צעדנו.

וכך עברה לה שנה ועוד שנה. הבגדים שמלאו את המזוודה, כשיצאנו לדרך, נקרעו. המזוודה התרוקנה. המזוודה היתה ריקה, אבל אמא לא הניחה אותה אפילו לרגע אחד.

"למה את נושאת מזוודה ריקה, אמא?" שאלתי.

"בגלל הסוד הכמוס שבה. יום אחד הסוד הזה יחלץ אותנו מכל רע" ענתה אמא.

ואז הגענו אל נהר רחב ידיים, הגבול האחרון. הגבול בין ארצות המלחמה לארץ החופש. מעטים שרדו בשיירה ומעטים הגענו לגבול. הקור, הרעב, ההפצות, המלחמה, והגרוע מכל – הייאוש – כלו את רוב הפליטים שיצאו לדרך מעיר מולדתי.

מורה הדרך זרז את האנשים העייפים לקום על הרגליים. "את הילדה תקחי איתך, אשה, אבל את המזוודה המרופטת עליך להשאיר כאן. לא תוכלי לעבור את הנהר עם המזוודה. מהר! עלינו לצאת מיד לדרך! השמש כבר שוקעת!"

אמא לא ענתה ולא זזה. היא החזיקה במזוודה ולא הניחה אותה. נבהלתי. התבוננתי באיש הכועס ובאמא החרדה. אהה, חשבתי לעצמי. מיד משכתי במכנסיים של מורה הדרך הגבוה. "אנא, אדון, תן לנו לקחת את המזוודה. הבובה שלי בתוכה. אין לך בת, אדון? אין לה בובה? אנא... אנא..."

הבכי שלי רכך, כנראה, את מורה הדרך. הוא הביט בי ובאמא ולבסוף אמר: "קחנה את המזוודה ובואנה מהר. בין כה וכה תזרקו אותה למים, לא תוכלנה לעבור איתה את הנהר הגדול".

עברנו את הנהר ברגל. אמא נשאה אותי על הגב, מבוססת בבוץ ובמים, שהגיעו לה עד החזה. והמזוודה? אמא הרימה אותה מעל הראש, מעל המים. כך חצינו את הנהר. כך הגענו אל החופש.

בלילה הראשון מעבר לנהר גילתה לי אמא את סוד המזוודה.

בבקתה קטנה ישבנו זו מול זו. המזוודה היתה מונחת באמצע בין שתי המיטות שלנו. "רוחמקה", אמרה אמא בחיוך: "הגיע הזמן לגלות לך את הסוד של המזוודה".

לרגע הזה חיכיתי.

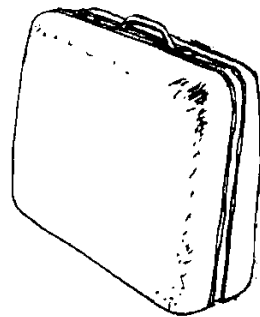
אמא התכופפה, הוציאה מתחת למיטה אבן ואמרה: "עכשיו אפתח את המזוודה ואגלה לך את הסוד". אמא הכתה באבן על דופן העץ של המזוודה. מנעול הברזל החלוד נשבר ונפל מיד. הדפנות התפרקו לשבבים. אמא חטטה בין השבבים כמחפשת משהו – ולא מצאה דבר...

מבט מיואש היה בעיניה. אמא זרקה את האבן ופרצה בבכי. הבכי הראשון מאז פרוץ המלחמה...

"מה היה במזוודה?" שאלתי את אמא, מלטפת ומעודדת אותה.

אמא לא ענתה. היא בכתה ובכתה, ורק אחרי זמן רב היא נרגעה וספרה.

"כשהנאצים התקרבו לעיר, מהרתי לסאמק הנגר, השכן שלנו. את זוכרת את סאמק?" שאלה.
נענעתי בראשי. כן, זכרתי, כמובן.
"סאמק, אמרתי לו", המשיכה אמא, "בחצר זו גדלנו יחד ובגרנו יחד. ועכשיו, כשעלי לברוח עם רוחמקה הקטנה, עזור לי להכין מזוודה ולהטמין בה את שבע מטבעות הזהב העתיקות שבאו לי בירושה. המטבעות יצילו אותי ואת רוחמקה הקטנה בעת צרה.
"סאמק לא אמר דבר. הוא לקח את המטבעות, ולמחרת הופיע עם המזוודה הזאת ואמר: 'יהי אלוהים עמך, יקרות שלי!' מובן שהאמנתי לו. הייתי בטוחה שהוא הטמין את המטבעות בתוך המזוודה, ולמטבעות אין זכר..."
מיד התחלתי לחטט בין השבבים. חפשתי מתחת למיטה של אמא, גם מתחת למיטה שלי. בין השברים גיליתי את אחת הזוויות של המזוודה, שנשארה שלמה.
"אולי כאן?" הראיתי לאמא.
"הרי ראית ששברתי את שאר הזוויות, הן היו ריקות", ענתה אמא מיואשת.
"אולי בכל זאת? נסי שוב, אמא!"
אמא הרימה את האבן, ובשארית הכוח הכתה את הזווית. צליל מתכתי נשמע. שבע מטבעות הזהב של אמא התגלגלו לכל עבר. "את רואה רוחמקה, סאמק לא בגד בנו. הוא לא בגד רוחמקה!"
למחרת עם שחר, ועם תרמילים על הגב, עלינו על האונייה שהרימה עוגן והפליגה לארץ ישראל.

שרשרת זהב

אתמול, נסעתי לחתונה. בדרך סיפר הנהג סיפור מדהים אך אמיתי ששמע מפי חסיד סלונים שנסע איתו לפני שבועיים.

במלחמת העולם השנייה, יהודים שהגיעו למחנות הריכוז בפולין נהגו לזרוק את חפציהם הדלים מחוץ לגדר, אולי בתקווה שיום אחד יצליחו לברוח ולאסוף אותם. הנאצים הורו לפולנים בסביבה לאסוף את חפצים האלה. יום אחד ראו 2 פולניות "משלוח" חדש של נשים שהגיעו למחנה וביניהן הייתה אישה עם מעיל טוב, גדול ומרווח שנראה שהיה חם מאד. הנשים החליטו להפיל את האישה, להיאבק איתה ולקחת לה את המעיל וכך עשו. כמוכן שבכיס המעיל מצאו אוצרות רבים. אך המעיל נשאר כבד גם לאחר שרוקנו אותו. הן חיפשו ומצאו כיס נסתר. כשפתחו אותו גילו לתדהמתן תינוקת. אחת הנשים החליטה לקחת את התינוקת ולגדל אותה כבתה וכך עשתה - גידלה אותה באהבה. התינוקת גדלה, בגרה והפכה לרופאת ילדים. יום אחד מתה ה"אם". מספר ימים אחר כך התקשרה אל הרופאה אישה, שאמרה לה: אני חייבת לספר לך סוד, את אינך בתה הביולוגית של "אמך", אלא תינוקת יהודיה שמצאנו במחנה הריכוז. האישה המשיכה וסיפרה לה את כל הסיפור. הרופאה ההמומה שאלה האם יש הוכחה לכך? והאישה השיבה - כשמצאנו אותך הייתה עליך שרשרת מזהב עם ריקועים משונים, יכול להיות שזה משהו שכתוב בעברית, תחפשי בבית. ואכן כך עשתה הרופאה, ומצאה את השרשרת.

זמן מה אחר כך נסעה הרופאה לחופשה באירופה. בעודה משוטטת לה ראתה שני בחורים שנראו יהודים דתיים. היא פנתה אליהם, סיפרה להם את הסיפור ואמרה שהיא רוצה לדעת אם אכן היא יהודיה ומה כתוב בשרשרת. הם אמרו לה את השם שכתוב בשרשרת, ויעצו כי תכתוב לרבי מלובאוויטש ותתייעץ בו. היא אכן עשתה כך. הרבי ענה לה כי היא אכן יהודיה, והציע שתעלה לארץ ישראל ותטפל שם כרופאה בילדים יהודים. היא שמעה לעצתו, עלתה לארץ, גרה בירושלים, נישאה ליהודי ובנתה בית. היא התקבלה לעבודה בבית חולים ירושלמי.

יום אחד בעודה מטיילת עם בעלה, נשמע פיצוץ במסעדת "סבארו" הסמוכה. הרופאה נסעה מיד לביה"ח כדי לסייע בטיפול בפצועים. בביה"ח ראתה אדם מבוגר שחיפש את נכדתו שהייתה איתו בפיגוע. הוא היה נרגש ואיש לא הצליח להבין מי הילדה ומה שמה. הוא אמר שיש לה שרשרת עם שם על הצוואר. הרופאה התנדבה לעזור לו והם מצאו את הילדה. על צוואר הילדה ראתה שרשרת זהה לשלה... היא החווירה ושאלה את הזקן מאיפה יש לו את השרשרת הזו. הוא ענה - מה זאת אומרת? אני עשיתי אותה כצורך לפני שנים רבות באירופה. הרופאה שאלה - למי מכרת את השרשראות? והאיש ענה - אין כאלה בכל העולם. היו לי 2 בנות ואני עשיתי רק להן שתי שרשראות זהות שכאלה, בת אחת זו האימא של הילדה הפצועה, והאחרת הייתה אצל בתי השנייה שנספתה בשואה...

תפוח מעל הגדר / הרמן רוזנבלט

נולדתי ב-1930 בכפר קטן בפולין, הצעיר מבין ארבעת אחי. בגיל תשע חרב עלי עולמי עם פלישת הנאצים לפולין, משפחתי הובלה אל גטו קטן, משם לגטו גדול ואחר כך עמדנו להישלח למחנות עבודה. חולקנו לשתי קבוצות. הבריאים והחזקים יועדו למשלוח למחנות עבודה. האחרים הועמסו על קרונות בקר ונשלחו להשמדה בטרבלינקה.

אמי נשלחה לשורה ה"גרועה" לטרבלינקה, הלכתי אחריה כי רציתי להישאר איתה.

אמי הסתובבה אליי ואמרה: "הרמן, אני לא אוהבת אותך. עזוב אותי!"

אחי הבכור, שנטל על עצמו לדאוג לכל המשפחה לאחר מות אבא מטיפוס, משך אותי אליו ואמר:

"תישאר איתי ותעשה כל מה שאני אומר לך. נקודה".

הגרמנים שאלו לגילי - "שש עשרה", עניתי, בדיוק כפי שאחי אמר לי להגיד אף על פי שהייתי בן 12,

נשלחנו למחנה עבודה והוצבתי בנגריה ועבדתי כצב, שוב הועברנו וחצבתי סלעים,

והעברתי גופות לקרמטוריום. שוב הועברנו והצבנו במפעל ייצור פצצות נגד טנקים. העבודות

היו קשות ומפרכות, במשך שעות רבות, בתנאים בלתי אנושיים.

יום אחד הופיעה אימי בחלום ואמרה: "אני שולחת לך מלאך".

כמה ימים לאחר מכן, הלכתי קרוב לגדר. שהייתה מחושמלת ואם רק התקרבת הנאצים היו יורים בך.

לפתע קלטתי משהו בזווית העין, מעברה השני של הגדר: ילדה קטנה, בת עשר, שהתחבאה מאחורי עץ.

"אל תקראו לי הרמן יותר", אמרתי לאחיי. "תקראו לי 94983", "כמספר שעל זרועי.

בדקתי שהשומרים אינם משגיחים בנו ושאלתי אותה, בגרמנית: "יש לך משהו לאכול?" ראיתי שלא

הבינה אותי, וחזרתי על הבקשה בפולנית. היא הושיטה יד אל כיס מעילה, הוציאה תפוח, וזרקה אותו

אליי.

התפוח נחת בין שתי שורות גדר תיל, ואני הסתכנתי בזחילה ביניהן. אבל זה היה שווה את המאמץ. כמה

זמן עבר מאז שראיתי תפוח!

תפסתי את התפוח, ובעודי רץ, שמעתי אותה אומרת: "להתראות מחר."

באתי אל אותו מקום באותה שעה היא הייתה שם, וזרקה אליי פרוסת לחם.

אמי צדקה. היא שלחה לי מלאך.

לא סיפרתי לאדם על כך. אפילו לא לאחיי. הם היו אוסרים עליי, בלי ספק, להתקרב לגדר. אבל סכנת

המוות לא הרתיעה אותי. רק רציתי לאכול משהו!

פגישות אלו נערכו, מדי יום, בערך באותו זמן, במשך שבעה חודשים. לא דיברתי עם הילדה. לא ידעתי

את שמה, והיא לא ידעה את שמי.

ואז הגיעה לאוזנינו השמועה שלמחרת יעבירו אותנו למחנה אחר. אמרתי לילדה שלא תבוא עוד. זו

הייתה הפעם האחרונה שראיתי אותה.

באותה עת עשו אלפי חיילים רוסים את דרכם לפראג, אך עם קבלת מידע זה הם ביצעו מעקף ועברו

דרך טרזינשטאט בשמונה בבוקר, שעתיים בלבד לפני שהספיקו הגרמנים להרוג אותנו, נשמע קול

צעקות והמולה גדולה. שערי המחנה נפתחו לרווחה. אחיי ואני שוחררנו!

פגישה עיוורת

אחרי המלחמה ניסיתי לשקם את חיי. נסעתי קודם לאנגליה ואז לארה"ב. למדתי אלקטרוניקה ושיכתי בצבא ארה"ב. התארסתי ועמדתי להינשא שלוש פעמים, אך ביטלתי את האירוסים בכל פעם... כנראה שלא מצאתי את בחירת לבי. בסופו של דבר פתחתי בניו-יורק עסק להנדסת חשמל. יום אחד, ב-1957, קיבלתי שיחת טלפון מחברי סיד לבא איתו ולהכיר בחורה מפולניה. נפגשתי איתה. שמה היה רומה, והיא הייתה אחות בבית החולים בברונקס. יצאנו לארוחת ערב והיה לנו נעים ביחד. היא הייתה יפה, עדינה וחכמה.

בדרך הביתה, התחלנו לדבר על חוויות המלחמה שלנו. סיפרתי לה שהייתי במחנה ריכוז. "ואיפה היית את?" שאלתי.

"התחבאתי עם הוריי בגרמניה", היא אמרה. "ליד החווה שלנו היה מחנה ריכוז. נהגתי ללכת לגדר, ולזרוק אוכל לילד אחד".

"באמת? איך הוא נראה?"

"הוא היה גבוה ורזה".

טוב, הרבה אנשים היו גבוהים, וכולם במחנה היו רזים. שאלתי אותה: "מה הוא נעל?"

"סמרטוטים".

אני נעלתי סמרטוטים.

הקשיתי עוד: "כמה זמן זה נמשך?"

"בערך שבעה חודשים".

"ויום אחד, הוא אמר לך לא לבוא יותר, כי מעבירים אותו למחנה אחר".

"כן".

"טוב, רומה, אני הייתי הילד הזה".

"ואני הייתי הילדה".

הצעתי לה נישואין באותו הרגע.

"אתה מטורף", היא אמרה.

"עכשיו, אחרי שמצאתי אותך", אמרתי, "אני לא מתכוון לאבד אותך שוב".

כמה ימים לאחר מכן, היא הזמינה אותי לביתה, לסעודת שבת. כעבור מספר חודשים נישאנו.

כשאנשים שואלים אותי איך עברתי את המלחמה בשלום, אני עונה ששרדתי בזכות שלושה גורמים

מרכזיים:

ראשית, רומה קיימה אותי במשך שבעה חודשים. שנית, אחיי שטיפלו בי במסירות יוצאת דופן.

ושלישית, שרדתי בזכות אמי מעולם שלא עזבה אותי מעולם.

בראשון ביוני 2007 חגגנו, רומה ואני, חמישים שנות נישואים. אני חולק את חיי עם אותה ילדה קטנה

שזרקה אליי תפוח מעבר לגדר. רומה היא המלאך האמיתי שלי, ואני לא מתכוון לאבד אותה.

*כפי שסופר לשרגא סימונס.

הרמן רוזנבלט